

Світлана Рукасова  
(Слов'янськ, Україна)

## **ВІДКРИТТЯ НОВОГО У ВІДОМОМУ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ КОМПОЗИЦІЇ ВИРОБУ**

*Стаття присвячена використанню методу навчання – відкриття нового у відомому при вивченні засобів виразності композиції швейного виробу. Виявлено, що правильний вибір і застосування методів навчання забезпечують високий рівень знань студентів та виховують потребу у свідомій, творчій діяльності.*

*Ключові слова: метод, навчання, знання, композиція, нюанс, контраст, ритм.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.** У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») одним із шляхів реформування загальної середньої освіти названо науково-дослідну та експериментальну роботу впровадження педагогічних інновацій, інформатизації загальної середньої освіти.

Значна роль ефективності навчання у сучасній школі належить умінню вчителя обрати той чи інший метод, прийом навчання. Вибір методів навчання ставить собі на мету виховання всебічно розвинених людей, які б мали широку освіту й свідомо використовували свої знання і здібності на користь суспільства. [4]

Особливий вплив на вибір методів навчання здійснює безпосередньо конкретний предмет.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.** Аналіз науково-педагогічної літератури за останні роки засвідчує

підвищення інтересу дослідників до питання професійної підготовки майбутнього вчителя технологій. Цьому присвячені праці І.Волощука, В.Гетти, В.Гусєва, О.Коберника, В.Кузьменка, В.Мадзігона, В. Сидоренка, В.Титаренко, Д.Тхоржевського та ін.

Питання та змісту та методики підготовки вчителів трудового навчання висвітлені у дослідженнях В.Васенка, М.Корця, Т.Кравченко, В.Назаренка, Г.Разумної, Р.Тархан, М.Ховрича та ін.

Критерії та підходи до класифікації методів навчання висвітлені у працях Ю.Бабанського, Е.Галанта, М.Данилова, Б.Єсипова, І.Лернера, С.Петровського, М.Скаткіна та ін. [4]

**Формування цілей статті (постановка завдання).** Метою статті є висвітлення методу відкриття нового у відомому при вивченні засобів виразності композиції виробу.

**Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** За Песталоцці розвиваюча сила навчання – це життєво необхідні знання, знання про дійсність, у якій дитина живе та працює, яку вона намагається зрозуміти; знання, що спонукають до життя, формують здатність теоретичного, творчого мислення. Метод Песталоцці передбачає навчання погляду на звичне та відоме як на нове, що підлягає дослідженню: «відсторонення» звичного. Це шлях до здатності дивуватися, завдаток цікавості до пізнання та вільного формування нових понять. Песталоцці вчить нас вчити дітей бачити речі, з якими вони мають справу повсякденно, іншими ніж вони уявлялись раніше. Це необхідно для того, щоб у них виникла думка про краще, з'явилися ідеали, мрії: без них нема вдосконалення життя. В іншому випадку людина приймає випадкове, щоденне за вічне та незмінне, звичне – за закономірне та єдине можливе.

Пізнавальна діяльність починається з орієнтовно-дослідницької, основне значення якої полягає у дослідженні предмету, що вивчається, у отриманні різноманітної інформації, необхідної для існування людини у

середовищі існування та рішенні різних практичних задач, вона ставить перед собою.

Для розвитку вмінь школярів пізнавати світ необхідно вчити їх визначати мету пізнання, знаходити засоби, які допоможуть швидко і легко впоратись з поставленими задачами, співвіднести з ними процес своєї діяльності, а також оцінити отриманий результат. Інтерес до оточуючого світу є одним з видів суспільного інтересу, він проявляється у бажанні пізнавати різні сторони оточуючого світу, використовувати різні способи, щоб пізнавати нове, оцінювати отримані дані, виражати своє відношення до об'єкту, що вивчається, у різній діяльності.

Для появи живої пізнавальної цікавості у школярів у процесі учбової діяльності необхідно використовувати досвід який вони вже мають, ті знання, які вони отримали у процесі життя стихійним шляхом. Власна позиція дитини, бажання до самостійної діяльності, бажання розмірковувати грають особливу роль у поглибленні пізнавального інтересу, розвитку його широти та стійкості. [1]

У відповідності з цим ми запропонували при вивченні засобів виразності композиції використання методу – відкриття нового у відомому. Однією з основних умов виникнення художніх якостей одягу являється єдність всіх її елементів: форми, тобто співрозмірність, узгодженість, підпорядкованість, які створюють цілісне сприйняття форми. Для створення такої єдності у композиції автору треба вміти правильно використовувати її властивості, а отже, вміти оперувати певними властивостями та прийомами. Такими засобами та прийомами є контраст, нюанс, тотожність; симетрія, асиметрія; ритм; пропорція; масштаб, масштабність; статика, динаміка; зорові ілюзії. Всі ці засоби дозволяють, здійснюючи гармонізацію, отримувати речі утилітарно оправданої форми, що мають функціональну, конструктивну та естетичну цінність.

Одним з найбільш діяльних засобів композиції є контраст, так як

сутність його – протиставлення, боротьба різних начал, що створює найбільш виразну форму в цілому, підкреслює різність характеристик та надає динамічність загальній формі костюму, здійснюючи вплив на властивості композиції. [3] Контраст – це різко виражена протилежність, протиставлення, яке може здійснюватись за формою, кольором, об'ємом, фактурою матеріалу та ін. Контрастність робить образ більш яскравим та таким, що краще запам'ятовується, і в той же час неоднозначним, двоїтим. Наприклад, змішування в одному костюмі досить далеких один від одного стилів, як класичний та фольклорний, надає іміджу особливий колорит, шарм. Сполучення різноманітних рисунків тканин вносить відчуття динаміки руху. Безумовно сполучаючи те, що не сполучається, слід пам'ятати про цілісність всього образу – контрастність завжди повинна бути виправданою.

Якщо контраст – це міра відмінності, протилежність, то нюанс – це міра схожості; наближення до рівності. Контраст створює більш цікаві живописні зв'язки між елементами. У дизайнерській практиці контрастні відносини частіше за все визначають цілісність форми всієї композиції, а нюансні відносини вирішують в основному завдання обробки. Якщо контраст покликаний підсилювати, роз'єднувати якості об'єктів, то нюанс – згладжувати, об'єднувати, наближати. Нюанс, як засіб композиції, може виявлятися в пропорціях, ритмі, колірних відносинах. Костюм, кольорова гама якого побудована на нюансах, сполученні відтінків, напівтонів; виглядає багатшим, складнішим, вишуканішим ніж вирішений у одному кольорі. Цей принцип дає великий простір для особистої творчості.

Зазвичай до нюансування вдаються на заключних етапах розробки моделі виробу, однак характер нюансу дизайнер передбачає вже на ранній стадії розробки проекту. Нюансування форми костюму багато в чому буває пов'язане зі специфікою матеріалу, кольору, тону. Естетична перевага такого костюму розкривається не зразу, а поступово. Нюансування – це головне, що робить річ елегантною.

Принцип тотожності чи подібності передбачає повторення у костюмі одного елемента, що зустрічається у різних варіаціях. Так, два геометричних види форми – трапеція та прямокутних – шляхом різноманітних співвідношень утворюють безкінечну кількість варіантів, з допомогою яких можна виразити напруженість та контрастність форми, чи пом'якшити та нівелювати її.

Принцип тотожності працює, коли всі аксесуари витримані у єдиному кольорі чи дизайні. Цей принцип комплекту був популярним у 50-ті роки минулого століття та навіть обов'язковими для стильно одягненої дами. Сьогодні такий прийом є занадто правильним, позбавленим фантазії та індивідуальності.

Один і той же образ створюється іноді зовсім різними засобами. Наприклад, щоб підкреслити тендітність та ніжність дівчини, можна базуючись на принципах подібності одягнути її у легке убрання з тонкої тканини з ніжним рисунком, відкрите взуття на високому каблуку, додаючи маленьку сумочку і витончені прикраси. А можна йти по шляху контрасту, запропонувавши військовий комбінезон на три розміри більше, грубе взуття на товстій підошві – та досягти ще більшого ефекту. Перший варіант дає зрозумілий і конкретний образ, другий – суперечливий неоднозначний, асоціативний.

У композиції костюму ритм є одним із засобів зв'язку у єдине ціле усіх частин форми. Тут закономірність ритмічної побудови може проявлятися в лініях силуету, елементах конструкції, декоративних елементах та кольорових сполученнях. Причому, об'єднуючись в певній послідовності, частини форми утворюють ритмічні фігури, з яких, в свою чергу, складається загальний малюнок композиції.

З допомогою ритму художник підсилює звучання головного – ідеї. У межах форми правильне рішення ритму допомагає охопити поглядом всю композицію в цілому.

Найпростішим проявом ритму є повторення одного і того ж елемента чи рівних за величиною елементів через рівні проміжки. Простий рівномірний ритм може виражатись у повторюваності форм чи елементів, при якій інтервал є межею членування форм чи елементів, що ми можемо споглядати у чергуванні дрібних складок плісе чи гофре на спідниці. А також у повторюваності форм зі збереженням рівних інтервалів між ними, що можна споглядати у спідницях, коли оборки розташовують не впритул, а з проміжками. [3]

Ритм повторюється у розташуванні гудзиків та навісних петель, де інтервал є межею членування форми.

Організуючи чергування однакових елементів через рівні проміжки, метр є частковим випадком ритму, його початком.

Ритмічний порядок задає формі композиційний рух. Цим він пов'язаний з проявом динамічності, з композиційною будовою форми. Змінюючи порядок нарощування чи убавання ритмічного ряду, об'єм елементів, їх структурну насиченість та ін., можна підсилювати чи послабляти динамічність форми. [2]

Використання у ритмічній організації тільки одного розміру – явище рідкісне. Частіше можна бачити метро-ритмічне сполучення різних розмірів. Наприклад, один розмір ритмічного ряду організує фурнітуру (розтановку гудзиків), інший – величину смуг у тканині, третій світлотіні відношення цих смуг, наступний розмір ритмічного ряду організує волани сукні, суттєво впливаючи на його силует, тобто ритмізації підлягає сама форма. [3]

**Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.** Таким чином, правильний вибір і застосування методів навчання може забезпечити високий рівень знань студентів та виховати потребу у систематичній, творчій діяльності. Застосування методу відкриття нового у відомому при вивченні інших засобів виразності композиції швейного виробу обумовлює наші подальші

пошуки у даному напрямку.

### ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Н.Ф. Виноградова «Окружающий мир» в начальной школе: Учеб. Пособие для студ. отд-ний и фак. нач. кл. / Виноградова Н.Ф.; Психол. ин-т Рос. акад. образование. – М.: Academia, 1998. – 133 с.
2. И.Т. Волкотруб. Основы художественного конструирования: Учеб. Для худож. учеб. заведений / Волкотруб И.Т. 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Выща шк. Головное из-во, 1988. – 191 с.
3. Е.И. Рачицкая. Моделирование и художественное оформление одежды / Рачицкая Е.И., Сидоренко В.И. – Ростов н/Д.: Издательство «Феникс», 2002. – 608 с.
4. М.М. Фіцула. Педагогіка: навч. посібник М.М. Фіцула. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с. (Альма – матер.)

*Статья посвящена использованию метода обучения – открытие нового в известном при изучении средств выразительности композиции швейного изделия. Выявлено, что правильный выбор и применение методов обучения, обеспечивают высокий уровень знаний студентов и воспитывают потребность в сознательной, творческой деятельности.*

*Ключевые слова: метод, обучение, знания, композиция, нюанс, контраст, ритм.*

*The article is devoted to the use of the method of training – in the famous opening of the new tools in the study of expressive compositions garments. It is revealed that the correct selection and application of teaching methods, providing a high level of knowledge of students and raise the need for conscious, creative activity.*

*Key words: technique, training, knowledge, composition, detail, contrast, rhythm.*